

Irán népe megérdemli a szabadságot

2026 március 16. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

ÉN CSAK LEÍRTAM... – A helyi szunnita kisebbség kiáltványban utasította el az Iszlám Köztársaságot.

Irán egy koszfészek? A rövid válasz: nem. A hosszabb válasz: nem, de... Nézzük, mi is ez a „de”. Illetve kezdjük onnan, hogy miért nem.

Perzsia az ókori világ legnagyobb állama volt, az első igazi nagy birodalom. A Méd Királyság, Lídia és Babilónia meghódításával hozta létre Círus, avagy más kiejtésben Kurus, Kr. e. 559 környékén. A meghódított népekkel szemben toleráns, kultúrájuk megőrzését engedte. Óperzsa (más néven Akhaimenida) Birodalom még tovább növekedett és prosperált;

csúcsát és legnagyobb kiterjedését Dárius alatt érte el 500 környékén. Fennhatósága Egyiptomtól Pakisztánig terjedt, 20 tartományt foglalt magába, amelyeket egy több mint 2500 kilométeres „országút” kötött össze.

Perszeopolisz volt a formális királyi város, de adminisztratív főváros volt Szúza, Babilon, Ekbatana és Paszargadai is.

Itt született a világ első monoteista vallásának tekinthető zoroasztrizmus. Monoteista olyan értelemben, hogy a kor más vallásaival ellentétben a sok különböző istenség tisztelete (vagy a kínai univerzizmus) helyett egyetlen istenük volt: Ahura Mazda. Neki azonban volt egy teljes ellentéte, Ahriman, a „gonosz isten”. A Zoroaszter (más kiejtéssel Zarathustra) próféta által alapított vallás tehát igazából dualista volt. (Szemben a kereszténységgel, ahol a sátán egy bukott angyal az Urat szolgáló seregből, nem pedig vele azonos erejű és rangú.)

Kr. e. 480-ban Xerxész, a birodalom ötödik uralkodója nagyszabású hadjáratot folytatott a görög városállamok (konkrétan Athén és Spárta) ellen.

Ekkor zajlott a híres thermopülai csata, amikor a hős spártaiak egy időre feltartóztatták a perzsákat, de utóbbiak végül egész Athént felégették. Viszont a szalamiszi csatában a görög flotta legyőzte a perzsát, ellehetetlenítve ezzel az utánpótlást, így visszavonulásra kényszerítve Xerxész hadseregét. Aztán jött a makedón Nagy Sándor Kr. e. 336-ban, és elfoglalta egész Perzsiát (is).

Halálát követően a széteső birodalomnak ezen a részén a Szeleukida Birodalom jött létre egykori hadvezéré, Szeleukosz és perzsa felesége, Apama hercegnő irányításával, és maradt fenn nagyjából kétszáz éven keresztül. Részben ebből nőtt ki a Pártus, majd pedig a Szászánida Birodalom. Előbbi nagyjából 350, utóbbi több mint 400 éven keresztül állt fenn.

Aztán jött az iszlám hódítás, különböző kalifátusokkal, majd mongol fennhatóság, aztán újra iszlám birodalmak, először a szafavidák uralma alatt, 1501 és 1722 között. Ebben az időszakban történt a lakosság tömeges áttérése az iszlám szunnita irányzatáról (amit a korábbi arab hódítók vezettek be) a síita iszlámra. Néhány kevésbé jelentős dinasztiát követően a kádzsárok uralma volt még tartós, 1789-től 1925-ig. A hadsereg egyik magas rangú tisztje, Reza Khan előbb miniszterelnök lett, majd pedig egy katonai puccsal eltávolította Ahmadot, az utolsó kádzsárt. Innentől kezdve formálisan is sahnak nevezte magát, utalva a már évszázadok óta többé-kevésbé használt uralkodói titulusra. Megalapította a Pahlavi dinasztiát, őt a fia,

Mohammad Reza követte a trónon, és uralkodott 1979-ig, apját is túlszárnyaló, hatalmas modernizációt, szekularizációt és gazdasági fejlődést hozva az országba. 1979-ben azonban elsöpörte őt az iszlám forradalom, és 1980-ban Egyiptomban, száműzetésben halt meg. Fia, Reza Pahlavi Amerikában él, de a mostani események kapcsán elképzelhetők, hogy visszatérhet Iránba, és egyfajta új államalapító lehet...

Láthatjuk tehát, hogy a mai Irán területén alsó hangon 2500 éve áll valamilyen civilizáció. Aminek voltak nyilván jobb és rosszabb pillanatai, de sem a folyamatossága, sem a masszív gyökerei nem kérdőjelezhetők meg. Akárhogy is nézzük, hamarabb jött létre nemcsak a Római Birodalomnál, de az athéni városállamot, az „szdemokráciát” is ötven évvel később alapította Kleiszthenész, mint ahogy Círus egyesítette a Perzsa Birodalmat. (És mint az korábban is elhangzott, már korábban is királyságok álltak a területen.) Szóval egy nagyon régi kultúráról beszélünk. Amely kultúrának a mai Irán – akárhogy is nézzük – kulturális, civilizációs értelemben megkérdőjelezhetetlen örököse. Nyilván sok minden változott azóta, nem utolsósorban a vallás, de létezik valamilyen kontinuitás. Az emberek, a „perzsák” ugyanazok.

Egyelőre, ősi népről van szó. Össze sem lehet őket hasonlítani az iszlám világ más népeivel. Sem az Arab-félszigeten élőshonos különböző beduin törzsekkel, sem az észak-afrikai berberekkel, sem a különböző isztánok (afgan-, pak-, de akár kirgiz- meg ilyenek) lakóival. Vagy úgy is mondhatjuk: Teherán nem Iszlambád. Nagyon nem. Legalábbis a kultúráját, az ott élő embereket tekintve.

Maga a város persze nem a legjobb hely. A világ 24. legnépesebb agglomerációja, a Közel-Kelet második

legnagyobb városa Kairó után. A világ legélhetőbb nagyvárosainak 230-as listáján a 203. helyet foglalja el. Ettől még népszerű turisztikai központ az iszlám világban, és különösen népszerű volt – nem csak az iszlám világban – az 1979-es forradalom előtt. Teheránt, vagy úgy általában Iránt a Kelet Svájcának nevezték – mint Libanont és Bejrútot is, ami még ma is egy nagyon jó hely, még ha most épp nem a legbiztonságosabb is. Mondjuk, Teherán sem az.

Szóval Irán egy nagyon modern, nyugati orientációjú, szekuláris állam volt a sah felvilágosult uralkodása alatt. De ettől még egy tekintélyuralmi rendszer volt, ez nem kérdés. Hasonlóan Atatürk Törökországához, amellyel sokáig versenyzett is a térség vezető szerepéért. Ez azóta is így van, csak egyrészt időközben létrejött Izrael, másrészt Szaúd-Arábia is nagyon „kinőt a földből”, és mint a legnagyobb területű és legtöbb olajat kitermelő szunnita állam, szintén vezető szerepre törekszik. Harmadrészt pedig

Iránt az iszlám fundamentalista rezsim visszaröpítette a középkorba. Na jó, talán csak a középkorba. Az egykor messze földön híres, gyönyörű iráni nyelvet a vallási vezetőkrumpliszákókba (a hivatalos neve csador) kényszerítették. Az olajbevételekből pedig infrastrukturális fejlesztések helyett elsősorban a hadsereget, pontosabban az Iráni Forradalmi Gárdát finanszírozzák. És ez tartja őket hatalomban.

Sikerült tehát egy több évezredes örökség, a modern világban is önmagára találó országból mégiscsak egy kőszécsket csinálni, a múltat, büszke népet pedig elnyomásba és nyomorba taszítani. Sokan el is menekültek; a világ különböző országaiban milliós nagyságrendű perzsa diaszpóra él. Az ottmaradtak döntő többsége – és egyre többen – gyűlölik a rezsimet. Azért mondom, hogy egyre többen, mert legyünk objektívek: nem volt ez mindig így. Az iszlám fundamentalizmusnak, a Khomeini ajatollah által levezényelt forradalomnak valaha kifejezetten magas volt a támogatottsága. Egyrészt a konzervatív vidéki lakosság körében, ahol a mai napig is megvan – ha nem is akkora már, mint néhány évtizede. De

a városi egyetemista fiatalok is részt vettek a forradalomban; igaz, csak marxistaként. Ez volt Khomeini egyik nagy „újítása”: zászlaja alatt egyesítette az iszlámistákat és a kommunistákat. (És így még a Szovjetunió támogatását is élvezte.) Utóbbiakat aztán likvidálta; nemcsak a hatalomból, de jelentős számban az életről is.

Visszatérve a rezsim mai támogatottságára: erről nincsenek igazán megbízható adatok. Természetesen egészen mást mond az iráni vezetés, és mást mondanak azok az emigráns irániak, akiknek vannak még otthon maradt rokonaik. Szerintük már senki sem támogatja a teokráciát, sőt a lakosság elsöprő többsége már nem is vallja magát muszlimnak. A valóság valószínűleg a kettő között van. A vidéki lakosság, főleg az idősebbek egy része talán szintén sírt, amikor az amerikai bombázók likvidálták az ajatollahot. Melyiket? – kérdezheti az olvasó. Teljesen jogosan; ki tudja, hogy ma, amikor ezt a cikket olvassa, hányadik utódot jelölik ki, és az hány napig marad életben.

A városi lakosság viszont nagyon szeretné a változást. Sokan kifejezetten Reza Pahlavit szeretnék, ha visszatérne. Ő maga bejelentette, hogy vállalná egy átmeneti időszakban a vezetést, ami alatt valamifajta társadalmi vita során, gyakorlatban a különböző hatalmi és ellenzéki csoportok egyeztetését követően egy új alkotmány születne, meghatározva az új államformát, politikai berendezkedést is.

Hogy ez valamiféle demokrácia vagy hagyományos, szekuláris monarchia lenne – a térség számos országához hasonlóan –, az még a jövő zenéje.

De egyelőre még az is, hogy egyáltalán lesz-e olyan helyzet, amiben fel lehet tenni ezt a kérdést. Merthogy ehhez le kell győzni a jelenlegi elnyomó, diktatórikus iszlámista rezsimet. Az izraeli és amerikai bombázások nyilvánvalóan meggyengítették, nagymértékben kiiktatták a katonai kapacitásaikat és a vezetőket. De van egy 2005-ben, Mohammad Dzsafari tábornok által létrehozott katonai doktrínájuk: a „decentralizált mozaikvédelem”. Ennek célja, hogy a hadsereg különböző egységei akkor is ellen tudjanak állni egy külső támadásnak, ha a vezetőket kiiktatják. Ez megtörtént, a Forradalmi Gárda viszont valóban továbbra is működőképes.

Mintha megjelent volna azonban egy – egyelőre apró – repedés a pajzson. Nem lehetünk biztosak benne, nem ismerjük kellően a régiót. (A Moszad valószínűleg igen, de csak meg nem mondják el nekünk.) Mindenesetre a legfontosabb provinciában,

Kuzesztánban, amely az iráni olajkitermelés legnagyobb hányadát adja, számos arab törzs él, szunnita kisebbségként a síita államban. És egy kiáltványt tettek közé a hét elején, mely szerint elutasítják az Iszlám Köztársaságot, emberi jogokon alapuló szekuláris, demokratikus kormányt követelnek.

Emellett deklarálják, hogy Kuzesztán nem akar elszakadni, Reza Pahlavit támogatják mint nemzetegyesít? figurát, és teljes egységre szólítanak fel a kurd, azeri és baluch kisebbségekkel.

Mindenesetre kissé bizarr, ha épp a helyi szunnita kisebbség lesz kulcsszereplő a síita rezsim megdöntésében. Ám legyen – megérdemli az iráni nép a szabadságot.

Jezenszky Zsolt - www.magyar nemzet.hu

Ajánló